

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/2274	5 juli 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 44/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

Kolonel-KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/2274 d.d.
5 juli 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

Intern:

HMID

HSV

HAI

HMA

HPEA

Archief

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

44/93

(Afgesloten 051600 JUL 1993)

Bosnië-Herzegovina

Na de bijeenkomst, op 29 juni j.l., van het voltallige Bosnische presidium op het vliegveld van Sarajevo is aangekondigd dat drie leden van het presidium een ontwerp zullen opstellen voor een toekomstige grondwet voor Bosnië-Herzegovina. Het betreft één lid van elk van de strijdende bevolkingsgroepen. Zij zullen moeten proberen een compromis te vinden tussen de standpunten van enerzijds de Serviërs en Kroaten, die een confederatie van op etnische basis gevormde deelstaten voorstaan, en anderzijds de Moslims, die in beginsel vast willen houden aan een centrale regering voor geheel Bosnië-Herzegovina en elke stap in de richting van opdeling van het land langs etnische lijnen blijven afwijzen. De resultaten zullen volgens de planning binnen een week in het voltallige presidium besproken worden. Onderstreept werd dat deze beslissing werd gedragen door alle leden van het presidium. Dit geeft aan dat ook president Izetbegovic en zijn plaatsvervanger Ganic, die de eerdere besprekingen over het Servisch-Kroatische opdelingsvoorstel hadden geboycot, met de genoemde procedure instemmen.

In het genoemde driemanschap heeft namens de Moslims vice-president Ganic zitting die zich in het verleden, zoals eerder gerapporteerd, als één van de belangrijkste tegenstanders van de Bosnische Serviërs en Kroaten heeft gemanifesteerd. Daarnaast heeft de vertegenwoordiger namens de Bosnische Kroaten, Lasic, nauwe banden met de HVO, de belangrijkste Kroatische politieke en militaire organisatie in Bosnië-Herzegovina, die nauwe contacten onderhoudt met de politieke en militaire leiding in Kroatië. De Servische presidiumleden worden in algemene zin door de Bosnische Serviërs gewantrouwd omdat zij ervan verdacht worden de politieke koers van de Moslims te volgen. Zij worden daarom ook niet geaccepteerd als vertegenwoordigers van de Servische bevolkingsgroep. Tegen deze achtergrond is het zeer de vraag in hoeverre de door dit driemanschap wellicht te bereiken overeenstemming door met name de Servische achterban zou worden geaccepteerd. Dit geldt vooral indien hun voorstel in sterke mate zou afwijken van het beoogde resultaat van de onderhandelingen die (in bilateraal verband tussen Kroaten en Serviërs) in Genève worden gevoerd.

Overigens heeft het presidium president Izetbegovic geconfronteerd met de eis dat zijn politieke positie nader moet worden gespecificeerd. Tot op heden pretendeerde Izetbegovic als staatshoofd alle inwoners van Bosnië-Herzegovina te vertegenwoordigen. Daarnaast trad hij op als leider van de Moslims op grond van zijn voorzitterschap van de Moslim-partij SDA. Het Kroatische presidiumlid Boras heeft inmiddels geëist dat Izetbegovic één van zijn beide functies dient op te geven. Dit onderstreept dat naast de Serviërs ook de Kroaten afstand nemen van het presidium als orgaan van collectief leiderschap over Bosnië-Herzegovina.

Overigens bestaan er in toenemende mate twijfels over de onderlinge samenwerking tussen de Moslim-leden van het Bosnische presidium. Zo schijnt de verhouding tussen Izetbegovic en Ganic te verslechteren onder invloed van de militaire verliezen van het regeringsleger in het centrale deel van Bosnië-Herzegovina. Ook stelt de Moslim-afgevaardigde uit het gebied rond Bihac, Abdic, zich steeds onafhankelijker op en zou hij naar verluidt in de discussie over een verdeling

[REDACTED]

van Bosnië-Herzegovina tot compromissen met Kroaten en Serviërs bereid zijn. In het licht van de verdere verslechtering van de militaire posities van het Bosnische regeringsleger in, met name, het centrale deel van Bosnië-Herzegovina, zijn groeiende verschillen in de politieke stellingnames van de verschillende moslim-vertegenwoordigers in het Bosnische presidium aannemelijk.

De Servisch-Kroatische plannen voor een driedeling van Bosnië-Herzegovina lijken te hebben geleid tot een intensivering van de gewapende strijd tussen het Bosnische regeringsleger en HVO-eenheden in het centrale deel van Bosnië-Herzegovina. Terwijl de gevechten in en rond de driehoek Maglaj, Zepce en Zavidovici voortduren, verliezen de Moslims daarbij steeds meer terrein en hebben zij inmiddels Zepce moeten opgeven. Maglaj zou op het punt staan in Servische handen te vallen en HVO-eenheden in de regio zouden nu hun aandacht richten op Zavidovici. De (militaire) samenwerking tussen Bosnische Serviërs en Kroaten in de regio wordt steeds duidelijker. Bosnisch-Kroatische strijdkrachten (HVO) zouden in het gebied tussen Zepce en Maglaj de Serviërs in staat hebben gesteld pontonbruggen te slaan over de Bosna-rivier die zij daarna met tanks en ander zwaar materieel in oostelijke richting hebben overschreden. Doel van de Bosnisch-Servische strijdkrachten in de regio zou zijn om het wegennet dat Teslic (ten westen van Maglaj) verbindt met Modrica (ten westen van Brcko) in eigen handen te krijgen als onderdeel van de Posavina-corridor. Naar wordt aangenomen beogen zowel de Kroatische als de Bosnisch-Servische strijdkrachten in dit gebied zoveel mogelijk terrein onder controle te krijgen overeenkomstig hun voorstellen voor een opdeling van Bosnië-Herzegovina. Ondanks deze Kroatisch-Servische samenwerking hebben in het Noorden van Bosnië-Herzegovina opnieuw gevechten plaatsgevonden tussen strijdkrachten van beide bevolkingsgroepen.

Rond de Moslim-enclaves Srebrenica, Zepa en Gorazde is sprake van aanhoudende Bosnisch-Servische druk. Enerzijds wordt deze druk veroorzaakt door gevechten en beschietingen, anderzijds door het afsluiten van gas, water en/of electriciteit door de Servische belegeraars en het systematisch weigeren om VN-hulpkonvoeien door te laten. Door de Bosnische Serviërs zijn verder nieuwe "toltarieven" ingesteld voor internationale hulporganisaties. Volgens persberichten dienen de verschillende internationale vanaf 1 juli j.l. verschillende tarieven in harde valuta aan lokale vertegenwoordigers van de Bosnisch-Servische regering te betalen alvorens van het wegennet gebruik te mogen maken. Het zou hierbij gaan om 1000 DM voor pantservoertuigen, 700 DM voor gepantserde wielvoertuigen, 500 DM voor vrachtwagens en 200 DM voor personenauto's. Een woordvoerder van het VN-hoofdkwartier in Zagreb noemde de maatregelen volstrekt onacceptabel.

In een aantal buitenwijken van Sarajevo zijn Bosnisch-Servische strijdkrachten het afgelopen weekeinde in de aanval gegaan met het doel Moslim en/of Kroatische strijdkrachten uit hun posities te verdrijven.

Kroatië

Een resolutie met betrekking tot de verlenging van het UNPROFOR-mandaat is op 30 juni j.l. unaniem door de Veiligheidsraad aangenomen. In de resolutie is de aanbeveling van de Secretaris-Generaal van de VN (SGVN), Ghali, overgenomen om het mandaat met een periode van drie maanden te verlengen. Zoals bekend had Ghali eerder gedreigd met de terugtrekking van UNPROFOR uit Kroatië omdat de veiligheidsrisico's voor het VN-personeel onaanvaardbaar zouden zijn. Ook van Kroatische zijde werden aanvankelijk dreigementen geuit als zou Kroatië zich verzetten tegen een verlenging van het mandaat met een termijn van drie maanden in plaats van de geëiste termijn van één maand. Tijdens de onderhandelingen over de tekst van de resolutie zou echter deels aan de Kroatische bezwaren tegemoet zijn gekomen door in de resolutie nogmaals te benadrukken dat de UNPA's tot het Kroatische grondgebied behoren. Bovendien wordt in de resolutie de SGVN verzocht

[REDACTED]

na een periode van één maand verslag uit te brengen over de implementatie van het VN-vredesplan. Zoals bekend is van Kroatische zijde vooral bezwaar gemaakt tegen het uitblijven van concrete VN-acties om het in het vredesplan voor Kroatië beoogde herstel van de Kroatische soevereiniteit over de door Serviërs gedomineerd gebieden te realiseren. Het nieuwe mandaat is tot 30 september a.s. van kracht.

Er zijn nieuwe aanwijzingen voor verhoogde militaire activiteiten in de gebieden rond UNPA-zuid. Reeds enige weken worden verplaatsingen van Kroatische eenheden vastgesteld in de regio Zadar, Sibenik en Benkovac. Door VN-waarnemers is melding gemaakt van een inperking van hun bewegingsvrijheid door Kroatische eenheden in het gebied. Hoewel de kans op een militaire operatie binnen de UNPA-zuid door reguliere Kroatische strijdkrachten, waarschijnlijk mede als gevolg van de verlenging van het VN-mandaat, voorlopig is afgenomen, moeten nieuwe militaire activiteiten binnen de zgn. "Pink Zones" rondom de UNPA-zuid, gelet op de opbouw van Kroatische strijdkrachten in deze regio, niet worden uitgesloten.

De Bosnisch-Servische leider Karadzic heeft in een interview met een "Joegoslavisch" verklaard dat de Bosnische Serviërs toegang dienen te krijgen tot de Adriatische Zee-kust. In ruil hiervoor zou Karadzic bereid zijn om met Kroatië tot overeenstemming te komen over een uitruil van verschillende gebieden. Hierbij zouden de Bosnische Serviërs, in de visie van Karadzic, de beschikking moeten krijgen over het schiereiland Prevlaka in ruil voor Kroatische controle over een deel van het achterland van Dubrovnik. Het tot Kroatië behorende schiereiland Prevlaka staat momenteel onder toezicht van de VN en biedt toegang tot de baai van Kotor. Er moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat er tussen Kroaten en Serviërs daadwerkelijk onderhandelingen plaatsvinden over gebiedsruil. Hierbij ligt het voor de hand dat de Bosnische Serviërs geïnteresseerd zijn in het strategisch belangrijke Prevlaka-schiereiland. Het is echter minder waarschijnlijk dat de Kroaten, in ruil voor dit gebied, slechts genoeg zullen nemen met delen van het achterland van Dubrovnik.

Internationale vredesinspanningen

Een ontwerpresolutie van islamitische en niet-gebonden landen om het embargo op wapenaankopen door de Bosnische regering is vorige week in de Veiligheidsraad verworpen. Zes lidstaten, waaronder de Verenigde Staten, stemden vóór de resolutie maar de overige landen onthielden zich van stemming. Rusland had vooraf aangegeven desnoods van haar vetorecht gebruik te zullen maken om de resolutie te verwerpen. Tijdens een bezoek van de Russische president Jeltsin aan Athene had deze de Russische opstelling ten aanzien van deze ontwerpresolutie nogmaals herhaald. Bovendien verklaarde Jeltsin bij deze gelegenheid voorstander te zijn van een multi-etnische confederatie in Bosnië-Herzegovina. Een dergelijke oplossing voor het conflict, die in feite overeenkomt met de politiek van Servië en Kroatië, werd door Jeltsin het meest levensvatbaar genoemd.

Een woordvoerder van UNHCR heeft vorige week verklaard dat de voedselrantsoenen voor de burgerbevolking in Bosnië-Herzegovina zullen moet worden gehalveerd als gevolg van tekortschietende fondsen. Weliswaar is, met name door de EG, geld toegezegd maar het zou volgens deze UNHCR-woordvoerder nog enkele maanden kunnen duren alvorens het voedsel dat met de toegezegde gelden kan worden aangeschaft ook daadwerkelijk in de verschillende VN-depots aanwezig is.

SGVN Ghali heeft in een rapport aan de Veiligheidsraad voorgesteld om aan de grenzen van Bosnië-Herzegovina met Servië en Kroatië in totaal 2.000 waarnemers te stationeren, met name om na te gaan of daadwerkelijk geen steun meer wordt geleverd vanuit Servië aan de Bosnische Serviërs. Zoals eerder gerapporteerd is recentelijk geconstateerd dat, in ieder geval bij één gelegenheid, vrachtwagens

[REDACTED]

uit de Krajina lading hebben ingenomen bij een munitiedepot van het "Joegoslavische" leger (zie MID-rapportage 43/93 d.d. 29 juni j.l.). SGVN Ghali stelt in zijn rapport voor om 48 overgangen langs de Bosnisch-"Joegoslavische" grens en 75 Bosnisch-Kroatische grensovergangen te laten bewaken. De daadwerkelijke controle aan deze grensovergangen zou moeten worden uitgeoefend door lokale douane-beambten die daarbij moeten worden gecontroleerd door de uit te zenden waarnemers.

Servië/Montenegro

Mede als gevolg van de internationale sancties is sprake van een verdere verslechtering in de economische situatie in Servië en Montenegro. De inflatie in "Joegoslavië" bedroeg in april j.l. ruim 200% op maandbasis. In juni j.l. werd tot dusverre het record van 366% op maandbasis bereikt. Het aantal aan particulieren gedistribueerde benzinebonnen is aanzienlijk afgenomen maar brandstof is nog steeds in ruime mate verkrijgbaar, tegen hoge prijzen, op de zwarte markt. In Montenegro is voor de maanden juni en juli voor 15 liter per persoon per maand aan bonnen verstrekt. In Servië is dit 10 liter, terwijl in de maand juni alleen brandstof werd geleverd aan de landbouwsector. In veel grote steden in Servië en Montenegro is 40 - 60% van de beroepsbevolking feitelijk werkloos. De koers van de dinar ten opzichte van harde valuta wordt wekelijks naar beneden bijgesteld. De rente op tegoeden die in dinars worden aangehouden houdt gelijke voet met het inflatiepercentage.

In het afgelopen weekeinde heeft in Belgrado een demonstratie voor de vrijlating van de leider van de oppositionele Servische Vernieuwingsbeweging (SPO), Vuk Draskovic. Volgens persberichten zouden ca. 10.000 mensen aan de demonstratie hebben deelgenomen. Draskovic werd op 2 juni j.l. gearresteerd en is tijdens zijn verhoren ernstig mishandeld. Samen met zijn echtgenote is Draskovic sinds 1 juli j.l. in hongerstaking nadat de rechtbank in Belgrado had besloten om zijn hechtenis met twee maanden te verlengen. Voor de verlenging werden geen aanvullende belastende feiten bekend gemaakt. Een aantal leidende SPO-functionarissen heeft zich met hun voorzitter solidair verklaard en is sinds 3 juli j.l. eveneens in hongerstaking gegaan.

Door "Joegoslavië" is eenzijdig besloten om het mandaat niet te verlengen voor de twintig CVSE-waarnemers die, met name, in Kosovo, Sandjak en Vojvodina dienen toe te zien op de naleving van de mensenrechten. Als voorwaarde voor een eventuele verlenging is door de "Joegoslavische" minister van mensen- en minderheidsrechten gesteld dat de CVSE eerst de bereidheid dient te tonen om "Joegoslavië" hernieuwd als volwaardig lid op te nemen in de CVSE.

Macedonië

De voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië (FYRM) is niet toegelaten als volwaardig lid van de CVSE vanwege Grieks/Cypriotische en Albanese tegenwerking bij de stemming over deze kwestie afgelopen week. Ondanks het feit dat alle andere CVSE-lidstaten FYRM wensten te accepteren als volwaardig lid blijft FYRM haar huidige status van waarnemer behouden. Door Griekenland werd benadrukt dat de CVSE haar pogingen dient te staken om het volwaardig lidmaatschap toe te kennen aan FYRM totdat het vraagstuk van de status van FYRM binnen de VN is opgelost. Dit laatste is overigens in de afzienbare toekomst niet te verwachten.

De betrekkingen tussen FYRM en Albanië zijn overigens verleden week verder onder druk komen te staan als gevolg van een grensincident waarbij twee Albanese militairen werden beschoten door Macedonische grenswachten. Een van de Albanesen werd hierbij gedood. Er bestaat onduidelijkheid over de toedracht van het incident alsmede over de vraag aan welke zijde van de Albanees-Macedonische grens het incident heeft plaatsgevonden. De VN-waarnemers in het betrokken gebied stellen een onderzoek in.

~~_____~~

Conclusie/voorzicht

Hoewel is aangekondigd dat het voltallige Bosnische presidium op korte termijn een compromis zal pogen te vinden voor de politiek-staatkundige toekomst van de republiek, is het zeer de vraag of de vertegenwoordigers van de drie bevolkingsgroepen hierover een akkoord zullen weten te bereiken. In dit verband is van belang dat de meningsverschillen tussen de Moslim-vertegenwoordigers in het presidium toenemen, terwijl de Servische presidiumleden door de Bosnisch-Servische leiding niet worden erkend.

De Servisch-Kroatische plannen voor de verdeling van Bosnië-Herzegovina hebben geleid tot een groeiende militaire samenwerking tussen de strijdkrachten van beide partijen in het centrale deel van de republiek. Elders vinden echter nog gevechten tussen Bosnisch-Servische en Kroatische eenheden plaats. Dit beeld zal in de komende dagen, naar verwachting, niet veranderen. Ook zal de Bosnisch-Servische militaire druk op de Moslim-enclaves onverminderd aanhouden.

Na de verlenging met drie maanden van het mandaat van UNPROFOR in Kroatië zijn nieuwe onderhandelingen tussen Servië en Kroatië te verwachten waarbij waarschijnlijk ook over de mogelijkheid van het uitruilen van gebied zal worden gesproken.

De internationale status van Macedonië blijft omstreden. Als gevolg van een recent grensincident zijn de betrekkingen tussen Macedonië en Albanië onder sterke druk komen te staan.